

ผลตอบแทนและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์การปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ในตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

จิรวัดน์ เจริญสถาพรกุล^า

Return and Economic Cost of Burley Tobacco Production in Tubpeung Subdistrict, Srisumrong District, Sukhothai Province

Jirawat Jaroensathapornkul^a

^าสำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^aSchool of Economics & Public Policy, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author. E-mail address: jirawatj@swu.ac.th

Received 25 March 2010; accepted 15 August 2010

บทคัดย่อ

จังหวัดสุโขทัยเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการผลิตใบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ การผลิตส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอศรีสำโรง ซึ่งตำบลทับผึ้งมีจำนวนผู้ปลูกยาสูบมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจพื้นที่นี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนและต้นทุน ทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ในตำบลทับผึ้ง โดยผู้วิจัยเลือก 3 หมู่บ้าน มีจำนวนตัวอย่างรวม 53 ราย ผลการศึกษา พบว่า การปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ในปีเพาะปลูก 2551/2552 เกษตรกรขาดทุนเฉลี่ยประมาณ 6,715.29 บาทต่อไร่ ต้นทุนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 59.85 ซึ่งเป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสดร้อยละ 34.87 และ 65.13 ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกต่ำกว่า 10 ไร่ และตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป ผลการวิจัยก็ยังคงไม่แตกต่างจากเดิม นั่นคือ เกษตรกรยังคงขาดทุน เฉลี่ยประมาณ 8,326.33 และ 6,409.72 บาทตามลำดับ งานวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะในประเด็นการปรับลดพื้นที่ปลูกยาสูบ กล่าวคือ ถ้าเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบตระหนักถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสแรงงาน ดังนั้นเกษตรกรควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างจากพื้นที่เพาะปลูกยาสูบไปสู่พืชผักทดแทนยาสูบต่อไปในระยะยาว

คำสำคัญ: ผลตอบแทนการปลูกยาสูบ ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์การปลูกยาสูบ ยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

Abstract

Sukhothai Province has been a vital area of burley tobacco production up to the present period. Further, the amounts of output are derived mainly from Srisumrong District. The numbers of farmers are also concentrated on Tubpeung Subdistrict. It enkindled me to investigate the tobacco production in such area. The main purpose of my research was to analyze the return and economic cost of burley tobacco production. According to the research methodology, the sample size was accounted for 53 farmers that drawn randomly from 3 villages. The important results revealed that the net average return on burley tobacco production was approximately equal to -6,715.29 baht per rai in the crop year of 2008/2009. Obviously, the crucial cost of production devoted to the labor input that was accounted for 59.98%. Within this, the cash and non-cash cost was accounted for 34.87% and 65.13% respectively. Apart from this, when the samples were separated into two groups: < 10 rais and 10 rais. The main results remained the same in the way of getting loss of tobacco production. The net average return on production was approximately equal to -8,326.33 and -6,409.72 baht per rai respectively. It will lead policy recommendation to the issue of tobacco planted area reduction, if the farmers realize the opportunity cost of labor input. In the long run the farmer should therefore adjust the structure of cultivated area. Ultimately, the vegetable production should be replcaed on the planted area of burley tobacco.

Keywords: Return on tobacco production, Economic cost of tobacco production, Burley tobacco

บทนำ

ยาสูบที่ปลูกในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพันธุ์เวอร์จิเนีย พันธุ์เบอร์เลย์ และพันธุ์เตอร์กิช โดยยาสูบเป็นพืชควบคุมทำให้เกษตรกรไม่สามารถเพาะปลูกได้เอง แต่ต้องขออนุญาตจากโรงงานยาสูบ ซึ่งทางโรงงานจะพิจารณาตามความเหมาะสมในพื้นที่ที่ทำการขออนุญาตตามพระราชบัญญัติยาสูบ ปี พ.ศ. 2509 (เสวลักษณ์, 2548) ทั้งนี้ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการอนุญาต

ให้เพาะปลูกมาก เนื่องจากมีสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของยาสูบ สำหรับยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์นั้นมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากพันธุ์เวอร์จิเนีย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.2553: ออนไลน์) ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ปริมาณผลผลิต มูลค่า และราคา การรับซื้อใบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ของภาคเหนือโดยรวมลดลง ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการใช้ทั้งในและต่างประเทศหดตัวลงมากจากความนิยมบุหรี่ยุคใหม่โดยรวมลดลง ประกอบกับมาตรการของภาครัฐที่ไม่ส่งเสริมการสูบบุหรี่ รวมทั้งต้นทุน

การผลิตที่สูงขึ้น ขณะที่ราคาซื้อขายยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์เดิมบางส่วนปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชผักที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า รวมทั้งคุณภาพและผลผลิตต่อไร่ของใบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ในแหล่งเพาะปลูกสำคัญของภาคเหนือตอนล่าง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2549)

สำหรับพื้นที่ที่สำคัญในการผลิตใบยาสูบของภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย และเมื่อพิจารณาข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์รายอำเภอกล่าวได้ว่า อำเภอศรีสำโรงเป็นพื้นที่ที่สำคัญ โดยเฉพาะในตำบลทับผึ้ง เนื่องจากมีจำนวนผู้ปลูกยาสูบมากที่สุด (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย, 2552: ออนไลน์) อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาวิจัย คือ จากการที่การปลูกยาสูบนั้น เกษตรกรต้องทุ่มเทเวลาในการดูแลรักษาอย่างมาก ฉะนั้นการที่เกษตรกรมองว่าการปลูกยาสูบมีกำไรมากอาจจะมาจากการละเลยต้นทุนค่าเสียโอกาสก็ได้ นำไปสู่คำถามว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกยาสูบนั้นเป็นอย่างไร จากคำถามดังกล่าวจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยดังนี้ (1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ในตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย (2) เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การสร้างกรอบความคิดเพื่อตอบคำถามวิจัยนั้น เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา หลังจากนั้นนำแนวคิดด้านต้นทุนการปลูกยาสูบในพื้นที่ต่างๆ ของไทยมาประยุกต์ใช้กับการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ในตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า งานในอดีตส่วนใหญ่จะพยายามวิเคราะห์เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ กล่าวคืองานวิจัยจะศึกษาในประเด็นเรื่องความคุ้มค่า ความคุ้มค่าของการปลูกยาสูบในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย ขณะที่งานวิจัยที่จะเน้นในแง่ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เห็นถึงค่าเสียโอกาสของแรงงานในการปลูกยาสูบนั้นมีค่อนข้างน้อย รายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของแสดงดังนี้

จิรวัดน์ (2541) มุ่งหวังที่จะเปรียบเทียบวิธีการบ่มใบยาสูบที่ใช้โรงบ่มดั้งเดิมและโรงบ่มแบบความรอนรวมศูนย์ในจังหวัดลำพูน โดยงานนี้เลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุดตามหลักสัมฤทธิ์ผลทางต้นทุน (Cost effectiveness) โดยใช้ในการศึกษาอาศัยข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจจากสถาบันบ่มใบยา ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์พบว่าที่ระดับอัตราคิดลดได้แก่ 9% 12% และ 16% ตามลำดับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมดในการบ่มใบยาสูบด้วยโรงบ่มแบบความรอนรวมศูนย์มีค่าต่ำสุดที่เท่ากับ 10,469,783.76 บาท 9,279,422.67 บาท และ 8,105,327.86 บาท ตามลำดับและเนื่องจากข้อดีของการใช้โรงบ่มแบบความรอนรวมศูนย์ก็คือช่วยให้ประหยัดพลังงานเพราะประสิทธิภาพใน

การเผาไหม้สูงกว่าและช่วยลดปัญหาในเรื่องมลภาวะได้

วิเชียร (2548) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตยาสูบ ตำบลบ้านดิว อำเภอลมสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 115 ราย จากจำนวนเกษตรกรทั้งหมด 1,608 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีพื้นที่ที่ใช้ปลูกยาสูบเฉลี่ย 4.5 ไร่ ตลอดจนมีต้นทุนเฉลี่ย 4,775.65 บาทต่อไร่ และมีรายได้จากการปลูกยาสูบเฉลี่ย 49,904.35 บาทต่อปี สำหรับด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกยาสูบนั้น พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพ รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ ด้านการส่งเสริมการเกษตรและด้านสังคม นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ เงินที่ไหลลงมือ รองลงมาด้านคุณภาพ คือ การบำรุงรักษา ผลจากการทดสอบโคสแควร์พบว่า รายได้ในการผลิตยาสูบมีความสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐบาลและเครื่องมืออุปกรณ์เครื่องจักร

เสาวลักษณ์ (2548) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียของเกษตรกรในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ปีการเพาะปลูก 2546/2547 โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ วิธีการที่ใช้ในการศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนเฉลี่ย 7,661.46 บาทต่อไร่ สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก (2-4 ไร่) มีต้นทุนเฉลี่ย 5,022.61 บาทต่อไร่ และฟาร์มขนาดใหญ่ (5-8 ไร่) มีต้นทุนเฉลี่ย 7,907.21 บาทต่อไร่ โดยฟาร์มขนาดเล็กและขนาดใหญ่ขาดทุนสุทธิ 317.85 และ 3,766.57 บาทต่อไร่ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเฉพาะต้นทุนเงินสด พบว่าฟาร์มขนาดเล็กยังสามารถผลิตต่อไปได้เนื่องจากยังมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด

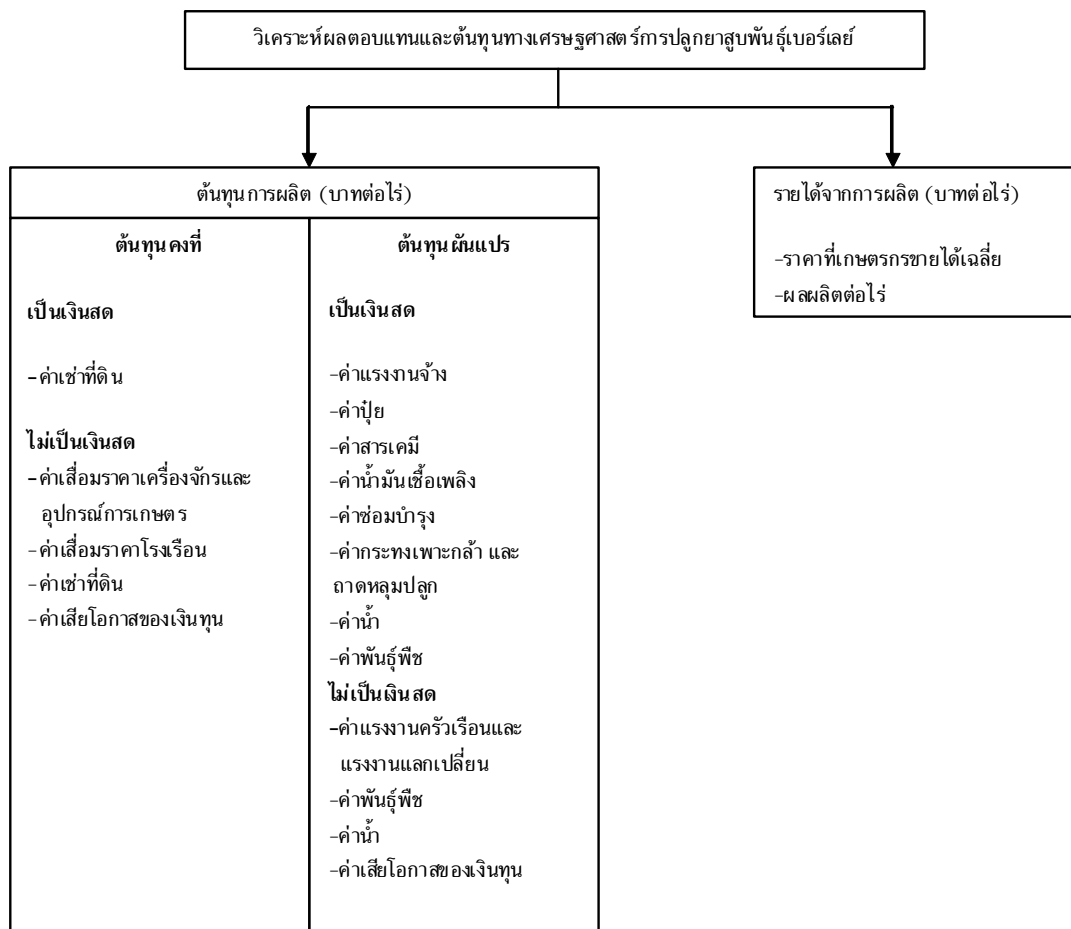
จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยจึงสร้างกรอบความคิดซึ่งแสดงอยู่ในรูปที่ 1 โดยกรอบความคิดจะแสดงถึงการวิเคราะห์ผลตอบแทนและต้นทุน ทั้งนี้ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เรื่องของต้นทุนซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์จะมีความแตกต่างจากทางบัญชี กล่าวคือจะเพิ่มเติมในส่วนของต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดของแรงงาน

เพื่ออธิบายทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นของกรอบความคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปแนวคิดเรื่องต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรจาก ประยงค์ เนตยารักษ์ (2550) โดยในการผลิตสินค้าเกษตรเช่นเดียวกับการผลิตสินค้าชนิดอื่นๆ ย่อมต้องใช้ปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการใช้ปัจจัยหรือที่เรียกว่าต้นทุนการผลิต ซึ่งต้นทุนการผลิตทั้งหมดในการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละชนิด อาจแบ่งได้เป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดกับต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด ต้นทุนที่เป็นเงินสดเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อหรือเช่าปัจจัยการผลิต เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าจ้างแรงงาน ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อปุ๋ย ยาฆ่าแมลง พันธุ์ และน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น ส่วนต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเป็นต้นทุนที่ต้อง ประเมินค่าในการใช้ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรมีอยู่เอง เช่น การที่แรงงานในครัวเรือนเกษตรกร

ใช้เวลาของตนเองมาทำการเกษตร ถึงแม้จะไม่ต้องจ่ายค่าจ้างที่เป็นเงินสด แต่ต้องคิดต้นทุนให้เพราะแรงงานนี้มีค่าเสียโอกาส กล่าวคือถ้าแรงงานไม่ทำการเกษตรในครัวเรือนก็สามารถไปหารายได้อื่น หรืออาจไปรับจ้างทำการเกษตรให้กับครัวเรือนอื่น ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้ได้รายได้เป็นผลตอบแทน ดังนั้นการใช้แรงงานของครัวเรือนเองนี้จะต้องประเมินจากค่าเสียโอกาส (Opportunity cost) โดยอาจนำค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นมาพิจารณา

นอกจากนี้ในการผลิตสินค้าเกษตรในเวลาใดเวลาหนึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ ถือเป็นการผลิตในระยะสั้น ซึ่งปัจจัยการผลิตจะมีทั้งปัจจัยคงที่และปัจจัยผันแปร ต้นทุนคงที่เป็นต้นทุนที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่ เป็นต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรตามปริมาณผลผลิต เช่น ที่ดิน

หรือเครื่องจักร อุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โดยต้นทุนคงที่อาจแยกได้เป็นต้นทุนเงินสด เช่น ค่าเช่าที่ดินหรือค่าเช่าเครื่องจักร เป็นต้น และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด เช่น ค่าประเมินการใช้ที่ดินของตนทำการผลิตสินค้าเกษตร เป็นต้น ส่วนต้นทุนผันแปรเป็นต้นทุนที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรและจะผันแปรไปตามปริมาณผลผลิต ถ้าผลิตมากก็เสียมาก ผลิตน้อยก็เสียน้อยหรือไม่ผลิตก็ไม่ต้องเสีย โดยต้นทุนผันแปรก็ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสด เช่น ค่าใช้จ่ายซื้อปุ๋ย และยาฆ่าแมลง เป็นต้น และต้นทุนไม่เป็นเงินสด เช่น ค่าจ้างที่ประเมินจากการใช้แรงงานในครอบครัวในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร เป็นต้น

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

วิธีการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการศึกษาและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นที่ 3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 1: ประชากร ได้แก่ ครัวเรือนผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ในตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ณ มิถุนายน 2551 มีจำนวน 826 ราย ซึ่งประกอบไปด้วย 9 หมู่บ้าน และเนื่องจากการลงพื้นที่เบื้องต้น พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรในตำบลนี้มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ และขนาดของพื้นที่เพาะปลูกก็ไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างประมาณร้อยละ 5-6 ของประชากร โดยเลือกสำรวจข้อมูลหมู่ที่ 1 3 และ 4 ทั้งนี้ในการสำรวจจริงผู้วิจัยมีจำนวนตัวอย่างในกลุ่มนี้ทั้งสิ้น 53 ราย แบ่งเป็นหมู่บ้านที่ 1 มีจำนวนตัวอย่าง 11 ราย คิด

เป็นร้อยละ 20.76 หมู่บ้านที่ 3 มีจำนวนตัวอย่าง 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.96 และ หมู่บ้านที่ 4 มีจำนวนตัวอย่าง 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.28 ทั้งนี้ การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะทำการสุ่มอย่างง่าย

ขั้นที่ 2: การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างแบบ สัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ชุด ชุดแรกจะเป็นของเกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบ พันธุ์เบอร์เลย์และชุดที่สองจะเป็นของผู้ปลูกยาสูบร่วมกับ พืชผักหมุนเวียน ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการจัดทำ แบบสอบถามที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย เนื้อหาของคำถามจะเป็นการถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้คำตอบ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปใช้ในการทำการศึกษาวิจัยใน ประเด็นที่กล่าวข้างต้น แบบสัมภาษณ์ตรวจสอบโดยผู้ เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นมีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไป ทดลองใช้ โดยจะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในพื้นที่จริง แต่เรา จะใช้ขนาดตัวอย่างน้อยกว่าการเก็บข้อมูล เพื่อหาข้อ บกพร่องรวมถึงความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ที่จะ ใช้ จากนั้นก็ได้นำแบบสัมภาษณ์มาทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความถูกต้อง

ขั้นที่ 3: การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล การ วิจัยครั้งนี้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในช่วง มีนาคม ปี 2552 เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาแล้วจะจัดกระทำการ บันทึกในโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ในการอธิบายคุณลักษณะของตัว อย่างเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ สำหรับการ วิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) จะสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยวิเคราะห์ต้นทุนและผล ตอบแทนของการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ (ตารางที่ 1)

ผลการศึกษาและอภิปราย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อหลัก ซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยดังต่อไปนี้ หัวข้อ แรก 1. จะนำเสนอสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ในตำบลทับผึ้ง อำเภอ ศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยเน้นที่การใช้ปัจจัยการผลิตของการ ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แรงงาน พบว่าการปลูกยาสูบ เกษตรกรจำเป็นต้องใช้เวลาอย่างมากในการดูแล ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสของ แรงงานในการปลูกยาสูบค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบจะไม่เคยคำนึงถึงรายจ่ายที่ไม่เป็น เงินสดในส่วนนี้เลย โดยรายละเอียดของต้นทุนการปลูก ยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์นั้นจะแสดงในหัวข้อที่ 2.

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเกษตรกรผู้ ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

การนำเสนอแบ่งออกเป็น 3 ส่วนย่อยดังนี้ (1) ข้อมูล ส่วนบุคคลของเกษตรกร (2) การใช้ปัจจัยการผลิต ที่ดิน แรงงาน เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร เงินทุน (3) การปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

(1) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

สภาพภาพของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ จากการสำรวจ ส่วนใหญ่ พบว่า เป็นหัวหน้าครัวเรือนและเป็นเพศชาย คิด เป็นร้อยละ 50.94 และ 60.38 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย ประมาณ 50 ปี การศึกษาสูงสุดอยู่เพียงแค่ระดับประถม ศึกษาเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 79.24 จำนวนสมาชิกในครัว เรือนเฉลี่ย 4 คน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีอาชีพหลัก คือ การทำ เกษตรกรรมอย่างเดียว อย่างไรก็ตามจากการสำรวจ พบว่า จะมีบางส่วนที่มีอาชีพเสริมเข้ามาเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับ ครัวเรือนนอกเหนือจากเวลาที่ทำการเกษตรแล้ว ได้แก่ การรับจ้างนอกภาคเกษตร อย่างไรก็ตามเกษตรกรผู้ให้ สัมภาษณ์ทั้งหมดมีรายได้หลักมาจากการปลูกยาสูบพันธุ์ เบอร์เลย์ (ตารางที่ 2)

(2) ปัจจัยการผลิต ที่ดิน แรงงาน เครื่องจักรกล และอุปกรณ์การเกษตรเงินลงทุนของการปลูกยาสูบ

ปัจจัยที่ดิน: จากการสำรวจพบว่า พื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย มีประมาณ 9 ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูล ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร(2553) ซึ่งพบว่าจำนวนพื้นที่เพาะปลูกชาว ยาสูบ และพืชสวน ต่อ ครัวเรือนเกษตรกรมีประมาณ 11 ไร่ ไร่แรกแล้วได้ว่าข้อมูลที่ ได้จากการสำรวจของการวิจัยนี้ก็ไม่ค่อยแตกต่างจากทาง ราชการมากนัก สำหรับการใช้ที่ดินนั้น การสำรวจ พบว่า เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 53 ตัวอย่าง มีที่ดินรวม 115 แปลง ซึ่งแต่ละแปลงมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันไป โดยการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกเอง ซึ่งชัดเจนว่าพืชที่ปลูก คือ ยาสูบและบางแปลงก็มีการปลูก ข้าวรวม สำหรับลักษณะการถือครองที่ดินนั้น พบว่าเป็นที่ ดินของตนเองกับการเช่าที่ดินของคนอื่น คิดเป็นสัดส่วน โกล่เคียงกัน ทั้งนี้ลักษณะที่ดินมีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่น้ำท่วมถึง โดยวัตถุประสงค์ของการใช้ที่ดินนั้น เกษตรกรส่วน ใหญ่มองว่าใช้เพื่อให้ประโยชน์ในครัวเรือนอย่างเดียว นอก จากนี้จากการสำรวจพบว่า พื้นที่ในการปลูกยาสูบส่วนใหญ่ ไม่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 วิธีการคำนวณต้นทุน

รายการ	วิธีการ
1. ต้นทุนคงที่	
1.1) เป็นเงินสด	
(1.1.1) ค่าเช่าที่ดิน	-คำนวณจากค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่อปีประมาณ 1,275 บาท × สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกที่เช่าต่อพื้นที่เพาะปลูกรวม
1.2) ไม่เป็นเงินสด	
(1.2.1) ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร	-คำนวณจากสูตร = (ราคาซื้อ-มูลค่างาน)/จำนวนปีที่คาดว่าจะใช้ได้ ทั้งนี้รายละเอียดสต็อกทุนดูจากตารางที่ 4.4
(1.2.2) ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	-คำนวณจากสูตร = (ราคาซื้อ-มูลค่างาน)/จำนวนปีที่คาดว่าจะใช้ได้ ทั้งนี้เราสมมติว่าโรงเรือนใช้ได้ 20 ปี และมูลค่างานเท่ากับศูนย์
(1.2.3) ค่าเช่าที่ดิน	-คำนวณจากค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่อปีประมาณ 1,275 บาท × สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกที่เหลือจากการเช่าต่อพื้นที่เพาะปลูกรวม
(1.2.4) ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับถ้าเงินไปฝากธนาคาร คำนวณจากสูตร [(1.1.1) + (1.2.1) + (1.2.2)] × 0.025 ซึ่งอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 6 เดือนมีค่าประมาณ 2.5%ต่อปี
2. ต้นทุนผันแปร	
2.1) เป็นเงินสด	
(2.1.1) ค่าจ้างแรงงาน	-คำนวณจากค่าจ้างแรงงาน × จำนวนแรงงานจ้าง × จำนวนวันในแต่ละกิจกรรม ซึ่งการใช้แรงงานดูจากตารางที่ 4.8 ทั้งนี้ค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นเฉลี่ยประมาณ 159.25 บาท/วัน ค่าจ้างแรงงานต่างถิ่นประมาณ 156.04 บาทต่อวัน และค่าจ้างแรงงานต่างด้าวประมาณ 13.21 บาทต่อวัน -คำนวณจากราคา×ปริมาณการใช้ ซึ่งคิดทั้งปุ๋ยเคมีและอินทรีย์
(2.1.2) ค่าปุ๋ย	-คำนวณจากราคา×ปริมาณการใช้ โดยสารเคมีประกอบด้วยสารเคมีฟอสฟอรัส และยาฆ่าแมลง
(2.1.3) ค่าสารเคมี	-คำนวณจากราคา × ปริมาณการใช้ โดยราคาน้ำมันเฉลี่ยเท่ากับ 26.72 บาทต่อลิตร
(2.1.4) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	-สัมภาษณ์จากเกษตรกรในแต่ละรายการของสต็อกทุน
(2.1.5) ค่าซ่อมบำรุง	-สัมภาษณ์จากเกษตรกรในรายการอุปกรณ์การเพาะกล้ายาสูบ
(2.1.6) ค่ากระทุ้งเพาะกล้า และ ถาดหลุมปลูก	-คำนวณจากราคาสูงสุดที่ซื้อมาประมาณ 0.10 บาทต่อต้น×จำนวนต้นยาสูบที่ซื้อมาทำพันธุ์
(2.1.7) ค่าพันธุ์พืช	-คำนวณจากราคาค่าน้ำชลประทานเฉลี่ย 77.78 บาทต่อไร่ × สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกที่ต้องจ่ายค่าน้ำต่อพื้นที่เพาะปลูกรวม
(2.1.8) ค่าน้ำ	
2.2) ไม่เป็นเงินสด	
(2.2.1) ค่าแรงงานครัวเรือนและแรงงานแลกเปลี่ยน	-คำนวณจาก [ค่าจ้างแรงงาน × จำนวนแรงงานครัวเรือน × จำนวนวันในแต่ละกิจกรรม] + [ค่าจ้างแรงงาน × จำนวนแรงงานแลกเปลี่ยน × จำนวนวันในแต่ละกิจกรรม] ซึ่งการใช้แรงงานดูจากตารางที่ 4.8
(2.2.2) ค่าพันธุ์พืช	-คำนวณจากราคาสูงสุดที่ซื้อมาประมาณ 0.10 บาท/ต้น × (จำนวนต้นยาสูบ-จำนวนต้นยาสูบที่ซื้อมาทำพันธุ์)
(2.2.3) ค่าน้ำ	-คำนวณจากราคาค่าน้ำชลประทานเฉลี่ย 77.78 บาท/ไร่ × สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกที่ไม่ต้องจ่ายค่าน้ำต่อพื้นที่เพาะปลูกรวม
(2.2.4) ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับถ้าเงินไปฝากธนาคาร คำนวณจากสูตร [(2.1.1)+(2.1.2)+(2.1.3) + (2.1.4)+ (2.1.5) + (2.1.6) + (2.1.7) + (2.1.8)]×0.025 ซึ่งอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 6 เดือนมีค่าประมาณ 2.5%ต่อปี

ตารางที่ 2 สถานภาพ เพศ การศึกษา อายุ จำนวนสมาชิก และรายได้หลัก ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ	หัวหน้าครัวเรือน	27	50.94
	คู่สมรส	16	30.19
	อื่นๆ	10	18.87
รวม		53	100.00
เพศ	ชาย	32	60.38
	หญิง	21	39.62
รวม		53	100.00
อายุเฉลี่ย		50 ปี	
การศึกษา	ประถมศึกษา	42	79.25
	สูงกว่าประถมศึกษา	11	20.75
รวม		53	100.00
จำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย		4 คน	
อาชีพหลักของผู้ให้สัมภาษณ์ ¹	เกษตรกรรวม	53	100.00
อาชีพรองของผู้ให้สัมภาษณ์ ¹	รับจ้างนอกภาคเกษตร	10	18.87
	อื่นๆ	5	9.43
	ไม่มี	38	71.70
รวม		53	100.00
รายได้หลัก ยาสูบ ¹		53	100.00

หมายเหตุ: ¹ แม้ว่าข้อมูลจากงานวิจัยทั่วไปมักพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีทำกิจกรรมที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามจากแบบสัมภาษณ์ใช้คำถามว่า อาชีพหลักของผู้ให้สัมภาษณ์ และให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว จึงทำให้ผลการศึกษานี้จำนวนตัวอย่างทั้งหมดมีอาชีพหลัก คือ การปลูกยาสูบ นอกจากนี้ผู้วิจัยตั้งคำถามต่อมาในเรื่องอาชีพรองและให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว คำว่าอาชีพจึงอาจมีความ แตกต่างจากการทำกิจกรรม แม้ว่าเกษตรกรในพื้นที่อาจมีทำกิจกรรมอื่นๆ บาง แต่ไม่ได้ถือว่าเป็นอาชีพรอง ดังนั้นการสำรวจจึงพบว่า เกษตรกรวาร้อยละ 70 ไม่มีอาชีพรอง อีกทั้งยังทำให้รายได้หลักของครัวเรือนยอมถือว่ามาจากการทำงานยาสูบ

ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

ตารางที่ 3 การใช้ปัจจัยที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ

รายการ	ไรต่อครัวเรือน	ร้อยละ
พื้นที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกเฉลี่ย	9 ไร่ต่อครัวเรือน	
การใช้ที่ดิน		
เพาะปลูกเอง	112 แปลง	98.25
ให้ผู้อื่นเพาะปลูก	2 แปลง	1.75
พืชที่เพาะปลูก		
ข้าว	61 แปลง	35.88
ยาสูบ	106 แปลง	62.35
อื่นๆ	3 แปลง	1.76
ลักษณะการถือครองที่ดิน		
เป็นที่ดินของตนเอง และมีเอกสารสิทธิ	57 แปลง	49.57
เช่าที่ดินของคนอื่น	50 แปลง	43.48
ใช้ที่ดินของญาติหรือของคนอื่น ไม่ได้จ่ายค่าเช่า	8 แปลง	6.96
ลักษณะพื้นที่ดิน		
ที่ดอน	2 แปลง	1.74
ที่น้ำท่วมถึง	111 แปลง	96.52
ที่น้ำท่วมไม่ถึง	2 แปลง	1.74
วัตถุประสงค์การใช้ที่ดิน		
เพื่อให้ประโยชน์ในครัวเรือนอย่างเดียว	84 แปลง	73.04
ให้เช่า	2 แปลง	1.74
เพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและขาย	14 แปลง	12.17

ตารางที่ 3 การใช้ปัจจัยที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ (ต่อ)

รายการ		ร้อยละ
เพื่อขายอย่างเดียว	15 แปลง	13.04
ขนาดที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกเฉลี่ย ¹	4 ไร่ต่อแปลง	
การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการใช้ที่ดินระหว่างปีกับปีที่ผ่านมา		
เพิ่มขึ้น	6 แปลง	5.22
คงเดิม	99 แปลง	86.09
ลดลง	10 แปลง	8.70

หมายเหตุ: ¹เกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกแบ่งเป็นหลายๆแปลง โดยขนาดที่ดินเฉลี่ยต่อแปลงประมาณ 4 ไร่ ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

ปัจจัยแรงงาน: โครงสร้างของกำลังแรงงานเกษตรในพื้นที่ พบว่าร้อยละ 96.23 อยู่ในวัยทำงานช่วงอายุ 15-59 ปี รวมทั้งครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ใช้แรงงานภายใน

ครัวเรือนและเราไม่พบว่ามีครัวเรือนใดเลยที่ต้องจ่ายค่าจ้างให้กับกำลังแรงงานของตัวเอง ทั้งนี้เฉลี่ยแล้วในแต่ละครัวเรือนจะมีแรงงานประมาณ 3 คน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การใช้ปัจจัยแรงงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แรงงานครัวเรือนที่ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทน ¹		
แรงงานเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี)	5	7.81
แรงงานวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี)	51	96.23
แรงงานวัยสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป)	8	15.09
รวม	64	100.00
จำนวนแรงงานที่ไม่ได้ค่าตอบแทนเฉลี่ยต่อครัวเรือน	3	
จำนวนแรงงานที่ได้รับค่าตอบแทนเฉลี่ยต่อครัวเรือน	0	

หมายเหตุ: ¹เป็นข้อมูลของทุกครัวเรือนรวมกัน 53 ครัวเรือน ซึ่งทำให้เราเห็นโครงสร้างของกำลังแรงงานในพื้นที่ ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

ปัจจัยทุน: เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตรที่เกษตรกรใช้ในการเพาะปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ จากการสำรวจ พบว่า ปัจจัยทุนนั้น ได้แก่ รถไถ รถอีแต่น รถปิคอัพ มัด จอบ เสียม คราด ถังมือ เข่ง กระสอบ กรรไกรตัดแต่ง เครื่องฉีดยาสะพายหลังแบบชักโยก เครื่องฉีดยาแบบปั๊ม จากถัง ปั้มน้ำไฟฟ้า เครื่องสูบน้ำ สายยาง ถังน้ำฉีดยา ท่อสูบน้ำพญานาค ปั้มห่าง และปั้มชัก ซึ่งแน่นอนว่าทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงสุด ได้แก่ รถไถ คิดเป็นร้อยละ 50.68 ของมูลค่าอุปกรณ์การเกษตรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ รถอีแต่น และรถปิคอัพ คิดเป็นร้อยละ 24.67 และ 15.46 ของมูลค่าอุปกรณ์การเกษตรทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

สำหรับเงินทุนที่เกษตรกรนำมาใช้ในการเพาะปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์นั้น จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีภาระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 98.11 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 6 สำหรับแหล่งสินเชื่อที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรนั้น พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรยังคงต้องกู้เงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) คิดเป็นร้อยละ 81.13 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยเกษตรกรเสียดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 9.5 ต่อปี ทั้งนี้ในปีเพาะปลูก 2551/52 ปริมาณเงินกู้จากธกส.ที่นำมาใช้ลงทุนมีประมาณ 54,000 บาท แหล่งสินเชื่อที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ ได้แก่ โรงงานยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 41.51 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยเกษตรกรเสียดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยร้อยละ 8.4 ต่อปี ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยประมาณ 22,000 บาท (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 5 ปัจจัยทุนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ

รายการ	สัดส่วนของมูลค่า (%)
รถไถ	50.68
รถอีแต่น	24.67
รถปิคอัพ	15.46
มัด	0.07
จอบ	0.11
เสียม	0.05
คราด	0.08
ถังมือ	0.01
เข่ง	0.01
กระสอบ	0.01
กรรไกรตัดแต่ง	0.02
เครื่องฉีดยาสะพายหลังแบบชักโยก	1.00
เครื่องฉีดยาแบบปั๊มจากถัง	3.57
ปั้มน้ำไฟฟ้า	0.98
เครื่องสูบน้ำ	1.22
สายยาง	1.22
ถังน้ำฉีดยา	0.26
ท่อสูบน้ำพญานาค	0.74
ปั้มห่าง	0.61
ปั้มชัก	0.23
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

ตารางที่ 6 ความต้องการสินเชื่อเพื่อการปลูกยาสูบ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กู้	52	98.11
ไม่กู้	1	1.89
รวม	53	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

ตารางที่ 7 แหล่งสินเชื่อของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	43	81.13
ปริมาณเงินกู้เฉลี่ย	54,245.28 บาท	
อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	9.54%ต่อปี	
ธนาคารพาณิชย์	14	26.42
ปริมาณเงินกู้เฉลี่ย	15,018.87 บาท	
อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	10.98%ต่อปี	
โรงงานยาสูบ	22	41.51
ปริมาณเงินกู้เฉลี่ย	22,132.08 บาท	
อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	8.38%ต่อปี	
กองทุนหมู่บ้าน	9	16.98
ปริมาณเงินกู้เฉลี่ย	2,566.04 บาท	
อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	7.32%ต่อปี	
ญาติ พี่น้อง	4	7.55
ปริมาณเงินกู้เฉลี่ย	3,301.89 บาท	
อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	1.60%ต่อปี	
สหกรณ์การเกษตร	2	3.77
ปริมาณเงินกู้เฉลี่ย	2,452.83 บาท	
อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	12.31%ต่อปี	
รวม		100.00

หมายเหตุ: 'การยืมกันระหว่างญาติ พี่น้อง ไม่มีการคิดดอกเบี้ยในลักษณะรายปี แต่ผู้วิจัยประมาณจากเงินที่เกษตรกรจ่ายจริงเป็นค่าดอกเบี้ย ซึ่งการจ่ายนั้นอยู่ในลักษณะที่ว่ามีเท่าไรก็จ่ายให้ไปก่อน ซึ่งเป็นไปได้ว่าในปีที่สำรวจนั้นเกษตรกรมีการผ่อนชำระค่าดอกเบี้ยจึงทำให้เมื่อคิดเป็นอัตราดอกเบี้ยจึงมีค่าค่อนข้างต่ำ

ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

(3) การปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

จากการสำรวจ พบว่า ประสบการณ์ในการปลูกยาสูบของเกษตรกรเฉลี่ยประมาณ 30 ปี โดยเกษตรกรที่มาปลูกยาสูบส่วนใหญ่ไม่เคยประกอบอาชีพอื่นมาก่อนเลย ทั้งนี้ เหตุผลที่เกษตรกรเลือกปลูกยาสูบส่วนใหญ่เป็นการรับช่วงต่อจากรุ่นพ่อแม่ สำหรับด้านการปลูกยาสูบนั้น ช่วงระยะเวลาการเพาะปลูกยาสูบเกษตรกรจะเริ่มปลูกช่วงเดือน พ.ย. ถึงช่วงเดือน มี.ค. สำหรับพื้นที่เพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ไต่ขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือนในระยะสามปีที่ผ่านมา ปีเพาะปลูก 2551/52 ลดลงจากปีเพาะปลูก 2549/50 นอกจากนี้ ลักษณะการได้มาซึ่งพันธุ์ที่ใช้ปลูกนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บพันธุ์มาจากปีที่แล้งมาเพาะกล้าเอง ส่วนเงื่อนไขหรือข้อตกลงในการปลูกกับแหล่งทุนนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีเงื่อนไขในการปลูกกับแหล่งทุน โดยจะได้รับโควตาจากโรงงานยาสูบ (ตารางที่ 8)

ลักษณะการใช้แรงงานและค่าจ้างแรงงานในไร่ยาสูบ

ตลอดฤดูการผลิต 2551/52 แรงงานในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ แรงงานครัวเรือน และแรงงานภายนอก แรงงานครัวเรือน จำแนกเป็น แรงงานที่ไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง แรงงานจ้างและแรงงานแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตามจากการสำรวจ พบว่า ไม่มีเกษตรกรรายใดที่จ่ายค่าจ้างให้แก่ แรงงานครัวเรือนของตนเองเลย ซึ่งแรงงานในส่วนนี้นำมาใช้ในทุกกิจกรรมของการปลูกยาสูบ เริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่เพาะกล้า การเพาะต้นกล้า การบำรุงรักษา โดยกรอง หลุม ปลูก การปลูก รดน้ำ กำจัดและคุมวัชพืช กำจัดแมลง ใส่ปุ๋ย ตัดยอดและเด็ดยอด ตอนแขนง การเก็บใบยาสูบ เสียบไม้ตาก นำไปตากและมัดยาเก็บ โดยใช้แรงงานในกิจกรรมการเก็บใบยาสูบมากที่สุด ขณะที่แรงงานครัวเรือนแลกเปลี่ยนใช้ในกิจกรรมการปลูกมากที่สุด แรงงานภายนอกแบ่งเป็น แรงงานท้องถิ่น แรงงานต่างถิ่นและแรงงานต่างดาว ซึ่งจากการสำรวจ พบว่าเกษตรกรในตำบลทับผึ้งนี้ไม่มีการจ้างแรงงานต่างดาวมาทำงานเลย ขณะที่เกษตรกรมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น แรงงานจ้างกลุ่มนี้ถูกนำมาใช้ใน

ทุกกิจกรรม โดยการเก็บใบยาสูบ เกษตรกรจำเป็นต้องจ้างแรงงานท้องถิ่นมากที่สุด นอกจากนี้ก็มีจ้างแรงงานต่างถิ่นบ้างแต่ไม่มากนัก (ตารางที่ 9)

สำหรับจำนวนวันที่แรงงานงานใช้ในไร่ยาสูบนั้น พบว่าการนำยาสูบไปตากต้องใช้เวลาจำนวนมากที่สุด เฉลี่ยประมาณ 1 เดือนต่อไร่ ขณะที่จำนวนชั่วโมงต่อวันที่ใช้ในไร่

ยาสูบนั้นใช้ในกิจกรรมโดยกร่องมากที่สุด คิดเป็นจำนวนประมาณ 8 ชั่วโมงต่อวัน นอกจากนี้จากการสำรวจอัตราค่าจ้างการใช้แรงงานในไร่ยาสูบ พบว่าเกษตรกรต้องจ่ายให้กับแรงงานในท้องถิ่นพอ ๆ กับแรงงานต่างถิ่นโดยเฉลี่ย 160 บาทต่อวัน

ตารางที่ 8 การปลูกยาสูบของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การปลูกยาสูบของเกษตรกรเฉลี่ย	30 ปี	
ก่อนหน้าที่จะปลูกยาสูบเคยประกอบอาชีพ	36	67.92
ทำนา	7	13.21
อื่นๆ	10	18.87
ช่วงระยะเวลาการปลูกยาสูบ		
ม.ค. – พ.ค.	1	1.89
พ.ย. – มี.ค.	27	50.94
พ.ย. – เม.ย.	10	18.87
พ.ย. – พ.ค.	7	13.21
ธ.ค. – เม.ย.	8	15.09
พื้นที่เพาะปลูกในปี 2551/52		
ปลูกเพิ่มขึ้น	7	13.21
ปลูกเท่าเดิม	30	56.60
ปลูกลดลง	16	30.19
ผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือนในระยะสามปีที่ผ่านมา		
ปีเพาะปลูก 2549/50	4,092.45 กิโลกรัม	
ปีเพาะปลูก 2550/51	2,415.09 กิโลกรัม ¹	
ปีเพาะปลูก 2551/52	3,567.92 กิโลกรัม	
ลักษณะการได้มาซึ่งพันธุ์ที่ใช้ปลูก		
เก็บพันธุ์มาเพาะกล้าเอง	51	96.23
ซื้อมาจากที่อื่นมาปลูก	2	3.77
เงื่อนไขหรือข้อตกลงในการปลูกกับแหล่งทุน		
ไม่มี	6	11.32
มี	47	88.68

หมายเหตุ: ในปีเพาะปลูก 2550/2551 พื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วม
ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

ตารางที่ 9 ลักษณะการใช้แรงงานและค่าจ้างแรงงานในไร่ยาสูบ

รายการ	แรงงานครัวเรือน (วันทำงาน)		แรงงานภายนอก (วันทำงาน)		รวม	ชั่วโมงต่อวัน
	ไม่จ้าง ¹	แลกเปลี่ยน	ท้องถิ่น ¹	ต่างถิ่น ¹		
การเตรียมปลูก						
เตรียมพื้นที่เพาะกล้า	4.47	2.24	2.24	-	8.94	6.23
การเพาะต้นกล้า	10.23	-	5.11	-	15.34	6.77
การบำรุงรักษา (รดน้ำ)	21.94	-	-	-	21.94	4.30
รวม	36.64	2.24	7.35	-	46.22	
การเตรียมพื้นที่ปลูก						
โดยกร่อง	6.79	-	3.40	-	10.19	8.43
หลุมปลูก	0.81	0.81	0.81	-	2.42	7.89
รวม	7.60	0.81	4.20	-	12.61	

ตารางที่ 9 ลักษณะการใช้แรงงานและค่าจ้างแรงงานในไร่อายุสุบ (ต่อ)

รายการ	แรงงานครัวเรือน (วันทำงาน)		แรงงานภายนอก (วันทำงาน)		รวม	ชั่วโมงต่อวัน
	ไม่จ้าง ¹	แลกเปลี่ยน	ท้องถิ่น ¹	ต่างถิ่น ¹		
การปลูก						
การบำรุงรักษา	0.29	1.16	1.16	-	2.62	6.09
รดน้ำ/ไถน้ำ	24.98	-	-	-	24.98	5.83
กำจัด/คุมวัชพืช	2.55	-	-	-	2.55	6.62
กำจัดแมลง	4.55	-	2.28	-	6.83	6.34
ใส่ปุ๋ย	2.30	-	1.15	-	3.45	7.19
ตัดยอด/เด็ดยอด	2.59	-	1.30	-	3.89	8.04
ตอนแขนง	2.63	-	1.31	-	3.94	8.11
รวม	39.89	1.16	7.20	-	48.26	
การเก็บเกี่ยว						
การเก็บใบยาสูบ	10.55	3.52	10.55	3.52	28.13	6.77
เสียบไม้ตาก	10.77	3.59	10.77	3.59	28.72	7.66
นำไปตาก	19.45	0	9.72	0	29.17	7.74
มัดยาเก็บ	17.16	0	8.58	0	25.74	6.92
รวม	57.93	7.11	39.62	7.11	111.76	
อื่น ๆ	2.21	0	0	0	2.21	1.40

หมายเหตุ: แรงงานแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงงานภายในครัวเรือนและแรงงานภายนอกครัวเรือน โดยประเภทแรกสามารถแบ่งย่อยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แรงงานที่ต้องจ่ายค่าจ้าง แรงงานที่ไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง และแรงงานแลกเปลี่ยน ซึ่งแรงงานแลกเปลี่ยน หมายถึงแรงงานภายในชุมชนที่แต่ละครัวเรือนจะมาช่วยกันโดยไม่มีค่าจ้าง คล้าย ๆ กับการลงแขก ส่วนแรงงานภายนอกต้องจ่ายค่าจ้างแรงงาน
ที่มา: จากการสำรวจ. (2552)

2. ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

ขอค้นพบที่สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ก็คือ การปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ในปีเพาะปลูก 2551/2552 นั้นเกษตรกรขาดทุนเฉลี่ยประมาณ 6,715.29 บาทต่อไร่ กล่าวได้ว่าผลการศึกษานี้ไปในทางเดียวกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ (2548) ก็พบว่าการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์นั้นประสบกับการขาดทุน เนื่องจากทางเศรษฐศาสตร์จะรวมต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดด้วย แมวงานของวิเชียร (2548) บอกเป็นนัยๆว่าการปลูกยาสูบยังคงมีกำไรสูง อย่างไรก็ตามผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการพิจารณาเพียงค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดเท่านั้น นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกออกเป็น 2 กลุ่ม โดยต้องการแสดงความแตกต่างระหว่างฟาร์มขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ซึ่งเรากำหนดให้ฟาร์มขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกต่ำกว่า 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยก็ยังคงไม่แตกต่างจากเดิม นั่นคือ เกษตรกรยังคงขาดทุนเฉลี่ยประมาณ 8,326.33 และ 6,409.72 บาทตามลำดับ ต้นทุนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงาน โดยเฉพาะในทางเศรษฐศาสตร์จะคิดทั้งต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ดังนั้นกล่าวได้ว่าถ้าเกษตรกรคำนึงถึงค่าแรงงานที่ตนเองต้องเสียโอกาสไปแล้วพวกเขาอาจจะพยายามลด

พื้นที่เพาะปลูกยาสูบลง ทั้งนี้รายละเอียดของต้นทุนและผลตอบแทนแสดงในตารางที่ 10, 11 และ 12 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโครงสร้างของต้นทุน พบว่า ต้นทุนผันแปร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 81.06 ขณะที่ต้นทุนคงที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 18.94 ซึ่งในรายการต้นทุนผันแปรนั้น ค่าแรงงานมีสัดส่วนมากกว่าครึ่ง เนื่องจากการคิดต้นทุนในงานวิจัยนี้เรารวมค่าเสียโอกาสของแรงงานครัวเรือนและแลกเปลี่ยนระหว่างครัวเรือน นั่นคือเป็นค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยแรงงานที่ไม่เป็นเงินสด นอกจากนี้รายการที่ไม่เป็นเงินสดในต้นทุนผันแปรอื่นๆ ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าพันธุ์พืช และค่าเสียโอกาสของเงินทุน (ตารางที่ 10) ส่วนต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อปุ๋ย ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ปุ๋ยที่ใช้ในการเพาะปลูกยาสูบนั้น เกษตรกรได้รับมาจากโรงงานยาสูบที่เกษตรกรมีโควตาในการขาย อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ย่อมผันผวนไปตามตลาด ซึ่งในปัจจุบันราคามีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆอาจทำให้ต้นทุนในการเพาะปลูกยาสูบสูงขึ้นตามไปด้วย สำหรับต้นทุนคงที่ ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายที่ไม่เป็นเงินสด โดยรายการที่มีสัดส่วนสูงสุด ได้แก่ ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน ฉะนั้นแม้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบได้รับการประกันราคาจากโรงงานรับซื้อที่ประมาณ 52.86 บาทต่อกิโลกรัม อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังคงประสบกับขาดทุนจากการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

ตารางที่ 10 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์

หน่วย: บาทต่อไร่ต่อปี

รายการ	ต้นทุน				รวม	สัดส่วน
	เป็นเงินสด	สัดส่วน	ไม่เป็นเงินสด	สัดส่วน		
ต้นทุนคงที่	769.34	3.49%	3,409.61	15.46%	4,178.95	18.94%
-ค่าเช่าที่ดิน	769.34	3.49%	595.66	2.70%	1,365.00	6.19%
-ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร และอุปกรณ์การเกษตร	-	-	795.99	3.61%	795.99	3.61%
-ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	-	-	1,930.56	8.75%	1,930.56	8.75%
-ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-	-	87.40	0.40%	87.40	0.40%
ต้นทุนผันแปร	8,760.44	39.71%	9,121.69	41.35%	17,882.13	81.06%
-ค่าแรงงาน	4,604.27	20.87%	8,598.83	38.98%	13,203.10	59.85%
-ค่าปุ๋ย	1,189.28	5.39%	-	-	1,189.28	5.39%
-ค่าสารเคมี	146.81	0.67%	-	-	146.81	0.67%
-ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	883.83	4.01%	-	-	883.83	4.01%
-ค่าซ่อมบำรุง	471.48	2.14%	-	-	471.48	2.14%
-ค่ากระทบเพาะกล้า และ ขาดหลุมปลูก	1,290.84	5.85%	-	-	1,290.84	5.85%
-ค่าน้ำ	22.99	0.10%	54.79	0.25%	77.78	0.35%
-ค่าพันธุ์พืช	150.94	0.68%	249.06	1.13%	400.00	1.81%
-ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-	-	219.01	0.99%	219.01	0.99%
รวมต้นทุน	9,529.78	43.20%	12,531.30	56.80%	22,061.08	100.00%
รายการ	รวม					
ผลผลิต	290.31 กิโลกรัมต่อไร่					
ราคา	52.86 บาทต่อกิโลกรัม					
ผลตอบแทน						15,345.79
กำไร (ขาดทุนสุทธิ)						(6,715.29)

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 11 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ขนาดพื้นที่เพาะปลูกต่ำกว่า 10 ไร่

หน่วย: บาทต่อไร่ต่อปี

รายการ	ต้นทุน				รวม	สัดส่วน
	เป็นเงินสด	สัดส่วน	ไม่เป็นเงินสด	สัดส่วน		
ต้นทุนคงที่	560.23	2.76%	3,448.98	17.00%	4,009.21	19.76%
-ค่าเช่าที่ดิน	560.23	2.76%	608.52	3.00%	1,168.75	5.76%
-ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร และอุปกรณ์การเกษตร	-	-	1,049.19	5.17%	1,049.19	5.17%
-ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	-	-	1,708.33	8.42%	1,708.33	8.42%
-ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-	-	82.94	0.41%	82.94	0.41%
ต้นทุนผันแปร	9,556.01	47.09%	6,727.76	33.15%	16,283.77	80.24%
-ค่าแรงงาน	3,536.89	17.43%	6,205.13	30.58%	9,742.02	48.01%
-ค่าปุ๋ย	3,383.29	16.67%	-	-	3,383.29	16.67%
-ค่าสารเคมี	118.52	0.58%	-	-	118.52	0.58%
-ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	575.03	2.83%	-	-	575.03	2.83%

ตารางที่ 11 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ขนาดพื้นที่เพาะปลูกต่ำกว่า 10 ไร่ (ต่อ)

หน่วย: บาทต่อไร่ต่อปี

รายการ	ต้นทุน				รวม	สัดส่วน	
	เป็นเงินสด	สัดส่วน	ไม่เป็นเงินสด	สัดส่วน			
-ค่าซ่อมบำรุง	488.35	2.41%	-	-	488.35	2.41%	
-ค่ากระทงเพาะกล้า และ ถาดหลุมปลูก	1,252.67	6.17%	-	-	1,252.67	6.17%	
-ค่าน้ำ	37.37	0.18%	47.62	0.23%	84.72	0.42%	
-ค่าพันธุ์พืช	163.89	0.81%	236.11	1.16%	400.00	1.97%	
-ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-	-	238.90	1.18%	238.90	1.18%	
รวมต้นทุน	10,116.24	49.85%	10,176.74	50.15%	20,292.98	100.00%	
รายการ	รวม						
ผลผลิต	228.11 กิโลกรัมต่อไร่						
ราคา	52.46 บาทต่อกิโลกรัม						
ผลตอบแทน						11,966.65	
กำไร (ขาดทุนสุทธิ)						(8,326.33)	

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 12 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ขนาดพื้นที่เพาะปลูกตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป

หน่วย: บาทต่อไร่ต่อปี

รายการ	ต้นทุน				รวม	สัดส่วน	
	เป็นเงินสด	สัดส่วน	ไม่เป็นเงินสด	สัดส่วน			
ต้นทุนคงที่	554.62	2.18%	4,235.54	16.64%	4,790.16	18.82%	
-ค่าเช่าที่ดิน	554.62	2.18%	945.38	3.71%	1,500.00	5.89%	
-ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร และอุปกรณ์การเกษตร	-	-	681.67	2.68%	681.67	2.68%	
-ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	-	-	2,514.71	9.88%	2,514.71	9.88%	
-ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-	-	93.78	0.37%	93.78	0.37%	
ต้นทุนผันแปร	8,998.73	35.35%	11,663.81	45.83%	20,662.54	81.18%	
-ค่าแรงงาน	4,264.01	16.75%	11,108.65	43.64%	15,372.66	60.40%	
-ค่าปุ๋ย	1,778.68	6.99%	-	-	1,778.68	6.99%	
-ค่าสารเคมี	88.81	0.35%	-	-	88.81	0.35%	
-ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	850.59	3.34%	-	-	850.59	3.34%	
-ค่าซ่อมบำรุง	480.12	1.89%	-	-	480.12	1.89%	
-ค่ากระทงเพาะกล้า และ ถาดหลุมปลูก	1,399.06	5.50%	-	-	1,399.06	5.50%	
-ค่าน้ำ	13.93	0.05%	53.72	0.21%	67.65	0.27%	
-ค่าพันธุ์พืช	123.53	0.49%	276.47	1.09%	400.00	1.57%	
-ค่าเสียโอกาสของเงินทุน	-	-	224.97	0.88%	224.97	0.88%	
รวมต้นทุน	9,553.35	37.53%	15,899.35	62.47%	25,452.70	100.00%	
รายการ	รวม						
ผลผลิต	354.75 กิโลกรัมต่อไร่						
ราคา	53.68 บาทต่อกิโลกรัม						
ผลตอบแทน						19,042.98	
กำไร (ขาดทุนสุทธิ)						(6,409.72)	

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตจำแนกตามพันธุ์ พบว่า ในภาคเหนือนั้นยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากพันธุ์เวอร์จิเนีย ขณะที่ในปีเพาะปลูก 2548/49 ปริมาณการรับซื้อใบยาสดลดลงร้อยละ 7.4 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่ราคารับซื้อยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำทำให้ผู้ปลูกยาสูบบางส่วนปรับมาปลูกพืชผักที่ให้ผลตอบแทนดีกว่าประกอบกับคุณภาพและผลผลิตต่อไร่ของใบยาเบอร์เลย์ในแหล่งเพาะปลูกสำคัญของภาคเหนือต้อยลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควันซึ่งไปกว่านั้นจากข้อมูลปริมาณรับซื้อใบยารายจังหวัดในภาคเหนือ พบว่าจังหวัดสุโขทัยเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการผลิตใบยาโดยส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอศรีสำโรง ซึ่งในตำบลทับผึ้งมีจำนวนผู้ปลูกยาสูบมากที่สุด จากที่กล่าวมาข้างต้นก็เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยสนใจพื้นที่นี้ โดยมีคำถามวิจัยว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ในตำบลทับผึ้งนั้นเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนผู้ปลูกยาสูบ กล่าวโดยสรุปว่า ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4 คน และมีพื้นที่เพาะปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ประมาณ 9 ไร่ โดยพื้นที่มีลักษณะเป็นที่นาหน้าท่วมถึง อย่างไรก็ตามครัวเรือนเกษตรประมาณครึ่งหนึ่งของตัวอย่างยังคงต้องเช่าที่ดินเพื่อการเพาะปลูก สำหรับทรัพย์สินในครัวเรือนที่สำคัญ ได้แก่ รถไถ ส่วนเงินลงทุนที่ใช้ในการเพาะปลูกนั้นเกษตรกรยังคงต้องกู้จาก ธ.ก.ส. โดยมีวงเงินกู้ประมาณ 54,000 บาท นอกจากนี้จากการสำรวจการทำงานในไร่ยาสูบ พบว่า กิจกรรมการเก็บเกี่ยวใช้จำนวนวันทำงานสูงสุดคือ 112 วัน รองลงมาคือ การเตรียมปลูก การเตรียมพื้นที่ปลูกและการปลูกตามลำดับ ทั้งนี้ผลผลิตยาสูบในปีเพาะปลูก 2551/52 ประมาณ 3,567.92 กิโลกรัม จากประเด็นผลการศึกษาด้านทุนทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า การปลูกยาสูบนั้น มีต้นทุนค่าเสียโอกาสของแรงงานจำนวนมาก จนกระทั่งทำให้เกษตรกรในพื้นที่ประสบกับภาวะขาดทุน แม้ว่าต้นทุนเหล่านี้ไม่ใช่เงินสดที่เกษตรกรจ่ายไปจริงๆ อย่างไรก็ตามสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในเรื่องการปรับลดพื้นที่ปลูกยาสูบ กล่าวคือ แนะนำว่าเราไม่สามารถจะให้เกษตรกรเลิกปลูกยาสูบได้ในระยะสั้น แต่การค่อยๆ ปรับลดพื้นที่ด้วยการปลูกพืชผักหมุนเวียนรวมในแปลงยาสูบย่อมมีโอกาสเป็นไปได้ โดยถ้าเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบอย่างเดียวเริ่มเข้าใจการกระจายของต้นทุน กล่าวคือต้นทุนทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดถูกกระจายไปใช้ในการปลูกพืชที่หลากหลายขึ้นจนกระทั่งฟาร์มยาสูบมีกำไรทางเศรษฐศาสตร์ พวกเขา ก็อาจเต็มใจปรับระบบการปลูกพืชยาสูบชนิดเดียวเป็นการปลูกร่วมกับพืชผักในระยะสั้นได้ ดังนั้นการชี้แจงหรือเปิดเผยข้อมูลให้เกษตรกร รับรู้ เข้าใจ และตระหนักในต้นทุนค่าเสียโอกาสเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งสามารถดำเนินงานผ่านโครงการของเกษตรกรจังหวัด จนที่สุดในระยะยาวโครงสร้างพื้นที่เพาะปลูกยาสูบเบอร์เลย์อาจจะถูกทดแทนด้วยพืชผักที่ความเหมาะสมสำหรับตำบลทับผึ้ง

อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เช่น พริก ข้าวโพดหวาน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยภายใต้โครงการการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ของการผลิตยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์และพืชที่ปลูกทดแทนยาสูบ ในตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนโดย ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

เอกสารอ้างอิง

จิรวัดน์ วัฒนบุตร. (2541). การวิเคราะห์ต้นทุนสัมฤทธิ์ผลในการบ่มใบยาสูบ : กรณีศึกษาโรงบ่มใบยาสูบแบบดั้งเดิมกับแบบความรอนรวมศูนย์ ณ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประยงค์ เนตยารักษ์. 2550. เศรษฐศาสตร์การเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิเชียร โนนคำ. (2548). ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการผลิตยาสูบของเกษตรกร ตำบลบ้านดิว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2549). การรับซื้อใบยาแห้งพันธุ์เบอร์เลย์ ปีเพาะปลูก 2547 ถึง 2549. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.bot.or.th/>

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร. (2553). แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทับผึ้ง. สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย (อัดสำเนา)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553). พื้นที่ ปริมาณและผลผลิตต่อไร่ของยาสูบในไทยจำแนกตามพันธุ์ ปีเพาะปลูก 2547 ถึง 2552. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.oae.go.th/>

สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย. (2552). พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์รายอำเภอ ในจังหวัดสุโขทัย ปีเพาะปลูก 2546 ถึง 2550. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://sukhothai.doae.go.th/>

เสาวลักษณ์ แสงจันทร์. (2548). การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ของการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียของเกษตรกรในอำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย ปีการเพาะปลูก 2546/47. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.